

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Congressen

Conversatie en dialoog: de creatieve kracht van de dialoog

Studiedag met Harlene Anderson, georganiseerd door de Belgische Vereniging voor Relatietherapie, Gezinstherapie en Systeeminterventie en de Vrije Universiteit Brussel, 12 maart 2010 te Leuven, België.

Een studiedag is voor mij een beetje zoals een receptie – een weerzien met oude bekenden en een kennismaking met nieuwe gezichten. Ik kom er om te proeven van ideeën en om ervaringen en bedenkingen uit te wisselen. Vaak keer ik met winst naar huis: een boeiend gesprek, een nieuw contact, een prikkelende uitspraak, een kritische vraag, een handvat voor mijn therapiekamer. Na deze studiedag met Harlene Anderson neem ik een warme aanmoediging mee: 'Gedraag je als een goede gastvrouw in je therapiekamer en als een gast in het leven van je cliënten.'

Andersons persoonlijke manier van zijn in therapie is er één van warme ontvankelijkheid. Net als andere postmoderne systeemtherapeuten predikt deze moeder van de collaboratieve therapie een filosofische houding van 'niet weten'. Zij probeert af te zien van vooraf gevormde kennis en waarheden, bijvoorbeeld over wat goed zou zijn voor cliënten. Ze laat kennis en waarheden ontplooiën in het hier en nu. Therapeutische expertise bestaat uit het op gang brengen

van een proces waarin cliënten aangesproken worden op hun eigen expertise en veerkracht, waardoor het gevoel van controle over hun problemen toeneemt. Binnen de therapeutische verhouding nodigen therapeut en cliënten elkaar uit om te delen en te leren. Anderson noemt dit *mutually inquiring partnership*. Een belangrijke vuistregel daarbij is 'vertel me wat jij denkt dat ik zou moeten weten'. Een voortdurend bijstellen van de wijze van bij elkaar zijn beïnvloedt het verloop van het gesprek en vice versa. Deze vorm van samenwerken daagt gesprekspartners uit om met zichzelf en met elkaar te spreken op een manier die ze tot nog toe niet konden of mochten ervaren.

Onze gastvrouw bood als aperitief allerlei hapjes uit haar therapeutische keuken aan. Zo belichtte Anderson de voornaamste basisassumpties van collaboratief samenwerken aan de hand van werkmetaforen. De werkmetafoor van gastheer en gast zijn bij onze cliënten prikkelde mijn verbeelding: 'Heb goede manieren! Wees niet intrusief en wacht op een uitnodiging om binnen te tre-

den in het leven van je cliënten.' Anderson zei dat wij als therapeuten niet graag zouden hebben dat cliënten zo- maar zonder vragen in onze koelkast of ons medicijnkastje komen neuzen als ze bij ons te gast zijn! Mijn gedachten dwaalden af naar mijn gesprekskamer.

Ik troostte mezelf snel

met de gedachte dat ik

me doorgaans netjes ge-

draag als ik ergens te gast

ben. Tegelijk besepte ik

dat wij therapeuten er wel eens te snel

van uitgaan dat cliënten ons het man-

daat geven om bij hen binnen te kijken.

Plots overviel me het gevoel van

schaamte dat ik onlangs had toen een

cliënt me bij wijze van spreken terug-

floot op het moment dat ik zijn bele-

ving van zijn seksuele relatie probeerde

te peilen. Het erkennen en zorgzaam

hanteren van een aarzeling in het spre-

ken of van het (nog) niet onthullen van

bepaalde zaken, kunnen belangrijk zijn

voor het ontplooiën van een goede

werkrelatie. Met andere metaforen die

Anderson gebruikte voor de werkrela-

tie, *the storyball* (waarbij de therapeut het

verhaal van cliënten beschouwt als een

geschenk, een bal die zich binnen hun

narratief moet ontrollen) en *being public*

(waarbij de therapeut zijn innerlijk ge-

sprek over de therapie en cliënten deelt),

legde zij naar mijn gevoel een te eenzij-

dige nadruk op ontvankelijkheid en

generositeit van de therapeut. Het feit

dat therapeuten wel eens kampen met

moeilijke gevoelens van tegenover-

**...het verhaal van cliënten
als een geschenk...**

dracht, dat ze aarzelen of zelfs weigeren om bepaalde zaken te onthullen en dat ze soms moeilijk te onderdrukken neigingen hebben tegenover cliënten, bleef naar mijn mening onbesproken.

Tijdens de daarop volgende discussierondjes met collega's kwam de vraag

bij me op 'Hoe onvoor-

waardelijk is onze aan-

vaarding als therapeut?'

De stelling dat collabora-

tieve therapeuten moge-

lijke vormen van hiërarchie zoals de

dichotomie van leek en expert trachten

te overstijgen, werd vanuit de zaal met

gemor onthaald. Reflecties van collega's

scherpten mijn groeiende kritiek: 'Hoe

dan een gesprek voeren met minder

verbale of niet gemotiveerde cliënten?

Welke ruimte kan er zijn voor (para-

doxale) technieken?' Zo werden ook

de plaats en de mogelijke noodzaak

van directiviteit en expertise, confron-

tatie en ontregeling meermaals ter

discussie gesteld: 'Hoe toereikend is

deze filosofische basishouding van non-

expertise in een dialoog met cliënten

die aandringen op een advies of medische

diagnose? En hoe zit het met het

(moeten) bewaken en behalen van

taakgerichte doelen?' Andersons warme

onthaal van deze vragen en opmerkin-

gen en ontwijkende antwoorden brach-

ten naar mijn gevoel weinig concreet

soelaas.

Tegen het einde van de ochtend

voelde ik naast een hongergevoel ook

de behoefte aan actie opkomen. Het vooruitzicht van het hoofdgerecht 's middags, een live collaboratief consult met een koppel, deed me watertanden. Relatie- en gezinstherapeut Peter Lenaerts verdient respect voor de dapperheid waarmee hij zijn worstelingen met een eigen casus deelde met het publiek. Anderson en Lenaerts zouden het koppel, gespeeld door ingehuurd acteurs, samen ontvangen op het podium. Het rollenspel boette jammer genoeg in aan geloofwaardigheid doordat de acteurs een nogal overdreven karikatuur neerzetten van cliënten met ADHD en de taalbarrière storend werkte. De eigenheid van Andersons aanpak werd bovendien weinig concreet. Opvallend – en schijnbaar in contradictie met de uitgangspunten van de ochtend – leek de ontmoeting met dit koppel te worden bemoeilijkt door twee neigingen: het herhaaldelijk inbrengen van therapeutische kennis (zoals 'Laten we spreken over jullie diagnose') en het onvoldoende be-

nuten van kennis en boodschappen van de cliënten (zoals 'Wij zijn meer dan onze diagnose'). Daarnaast verwonderde ik me als toeschouwer – en stille cotherapeut – over de geringe erkenning van de interactie en non-verbale communicatie van het koppel ter plekke.

De dag werd afgesloten met een dessert van reflecties en blikken naar de toekomst. Hierbij stond de toeneemende tendens van werken met de veerkracht van gezinnen opnieuw centraal. Hoe waardevol en bemoedigend deze reflecties ook waren, Anderson heeft mij deze dag onvoldoende kunnen overtuigen dat collaboratief samenwerken een concrete meerwaarde biedt wanneer er ook medische, juridische en/of familiale druk om de hoek loert. Desalniettemin ben ik haar dankbaar voor de herinnering aan nederigheid die wij, als zielenkijkers, aan de dag moeten blijven leggen.

Barbara Lavrysen

